

5. A m. kir. honvédség és csendőrség tagjainak kihallgatása tanúként a rendőri büntetőbíróság által.

2.410/1932. M. E.

A m. kir. minisztérium a következőket rendeli:

1. §. Rendszerint előljáró parancsnoksága útján kell megidézni a m. kir. honvédségnek vagy katonailag szervezett más testületnek (a testőrségnek, a határőrségnek, a folyamőrségnek, a csendőrségnek, a méneskarnak a koronaőrségnek és a képviselőházi őrségnek) tényleges szolgálatban álló tagját mind a kir. bíróság, mind a rendőri büntetőbíróság hatáskörébe tartozó büntető eljárás során, mint terheltet (gyanúsítottat, vádlottat, elítéltet), sértettet, fő- vagy pótmagánvádlót, továbbá kir. bíróság, községi bíróság vagy kir. közjegyző hatáskörébe tartozó polgári peres vagy nem peres eljárás során, mint ügyfelet és ugyanúgy kell őt idézni akkor is, amikor akár büntető, akár polgári eljárás során, mint tanut vagy szakértőt kívánják kihallgatni. Sürgős esetben azonban, ha az előljáró parancsnokság nincs helyben, az idézés közvetlenül is történhetik, de ilyenkor az előljáró parancsnokságot egyidejűleg értesíteni kell.

Az illetékes honvéd bíróságot vagy az illetékes egyéb hatóságot kell megkeresni annak a terheltként elővezetése vagy más minőségben előállítására végett, aki a honvédségnél ellene indított bünvádi eljárás folyamán előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban van, vagy szabadságvesztés-büntetését honvéd büntetőintézetben tölti.

2. §. Legénységi egyén mellé, ha terheltként (gyanúsítottként, vádlottként, elítéltként) idézik meg, minden esetben kíséretet kell kirendelni. Az állomáshelyen kívül történő kihallgatásra kíséretül lehetőleg olyan egyént kell kirendelni, aki a kihallgatás helyén teljesít szolgálatot. A kíséret csakis a terhelt feljebbvalója vagy nála rangban idősebb lehet.

A kíséretnek a kihallgatásnál jelen kell lennie, amennyiben az eljárási szabályok megengedik. A kíséret, ideértve a

fogolyórt is, az eljárásba nem avatkozhatik, felszólalni még a megidézett (elővezetett, előállított) érdekében sem jogosult, és ennek utasítást az ügyben eljáró hatóság kifejezett intézkedése nélkül nem adhat.

3. §. A m. kir. honvédségnek vagy katonailag szervezett más testületnek megidézett tagja, — az 1. §. 2. bekezdésében felsoroltak kivételével — ha bűnvádi vagy polgári eljárás során bíróság vagy más hatóság előtt egyenruhában jelenik meg, oldalfegyverét viseli; kihallgatása alatt, vagy ha egyébként felszólal, felállni köteles, hacsak az eljáró bíró (elnök) vagy más hatósági tag másképp nem intézkedik.

4. §. Az oldalfegyvert az erre a 3. §. értelmében jogosult megesketése vagy fogadalomtétele alatt is viseli. Egyébként a megesketés vagy a fogadalomtétel módjára az erről rendelkező eljárási szabályok irányadók.

4.081/1932. B. M.

A rendőri büntető eljárásban a csendőrtanuk idézéséről.

A csendőrkerületi parancsnokságok felterjesztéseiből arról értesültem, hogy egyes vármegyék területén a feljelentést tevő csendőröknek, mint tanuknak a kihágási ügyekben való megidézése olyan nagy arányú és olyan sok idővesztéssel jár, hogy a csendőrök a közbiztonsági szolgálatot nehezen tudják ellátni. Ennek az eljárásnak szabályozása végett és a közbiztonsági szolgálat zavartalan biztosítása céljából felhívom a Cím figyelmét a alábbiakra.

A Rbsz. (65.000/1909. B. M.) 103. §. 1. bek. szerint minden ügyet lehetőleg egy tárgyalással kell befejezni, a Rbsz. 106. §-a szerint pedig a tárgyalásra — ha ez a bizonyítás céljából szükséges — meg kell idézni a terheltén kívül azokat a tanukat is, akik az ügy lényeges körülményeiről tehetnek vallomást. A Rbsz. 146. §-a szerint a bizonyítás befejeztével a terheltet az utolsó szó mindig megilleti, ennél fogva a terhelt a még jelen levő tanuk vallomására észrevételeket tehet, szükség esetén pedig a tanukkal szembesíthető. A tanuk megidézése a tárgyalásra még azért is szükséges, mert a Rbsz. 153. §-a szerint az ítélet csak a tárgyaláson felvett vagy felhozott bizonyítékokra alapítható.

Az esetben, ha a csendőrök által tett feljelentésekben tanuképpen polgári egyének is vannak megjelölve, tanukként a tárgyalásra csak a polgári egyéneket kell megidézni, míg a csendőrök megidőzését teljesen mellőzni kell és csak akkor kell őket egy újabb tárgyalásra megidézni, ha a polgári tanuk megnyugtató és elfogadható bizonyítékot nem szolgáltatottak és ez a csendőrtanuk kihallgatásától a siker reményével várható.

Ez esetben is azonban elegendő, ha a tárgyalásra csak a járőrvezető csendőrt idézik meg, mint tanut.

A csendőrök részére kiadandó idézések úgy csoportosítandók, hogy a megidézett csendőr egy időben számos általa feljelentett kihágási ügyben egyszerre tehessen vallomást.

Az egy órsőn szolgálatot teljesítő csendőrök közül a kihágási ügyek megfelelő csoportosításával ugyanazon napra legfeljebb csak két csendőrt lehet megidézni.

Elsősorban azokat a kihágási ügyeket kell tárgyalni, amelyekben a csendőrök megidézettek, hogy mielőbbi kihallgatásuk után a szolgálat érdekében késedelem nélkül elbocsájtathatók legyenek.

Felhívom Címet, utasítsa az elsőfokon eljáró rendőri büntető bíróságokat e rendeletem pontos betartására, mely esetben a csendőröknek, mint tanuknak kihágási ügyekben való idézése lényegesen csökkenni fog és a közbiztonsági szolgálat zavartalanul ellátható lesz.

M. A rendőri büntetőbíróság a kihágási ügyet feljelentő járőr tagjainak tanúként való kihallgatását minden esetben nem mellőzheti. Tapasztalati tény, hogy mind a terhelt, mind pedig a tanuk rendszerint másként vallanak akkor, ha a tárgyaláson a csendőrök is jelen vannak, mintha az ő távollétükben tesznek vallomást. Ha tehát a terheltnek és a polgári tanuknak a tárgyaláson tett vallomása és a csendőrségi feljelentésben foglalt tényállás ellentétes, a rendőri büntetőbíró nem tudja a helyes tényállást másként megállapítani, mint a feljelentő csendőrök kihallgatásával. Ilyenkor tehát a csendőrök megidőzésétől nem tekinthet el.

Annak elkerülésére azonban, hogy a csendőrök a kihágási ügyek tárgyalására túlgyakran megidéztessenek, a csendőrségnek is közre kell működnie. Ennek két feltétele van:

Az első feltétel, hogy a kihágási ügyben tett csendőrségi feljelentés teljesen megbízható legyen. Annak, amit a csendőr jelent, minden szavában igaznak kell lennie, még akkor is, ha a cselekmény bizonyítása szempontjából kedvezőtlen körülményt kell jelenteni. Nemcsak a tényállás lényegét nem szabad pontatlanul vagy a valóságtól eltérő fogalmazásban jelenteni, hanem a részletek tekintetében is a teljes és részrehajlatlan igazsághoz kell ragaszkodni. Ha a gyanúsított nem ismerte be határozottan a kihágás elkövetését, nem szabad azt írni, hogy beismerte, hanem a részleges beismerést úgy kell a jelentésbe foglalni, ahogyan a gyanúsított mondotta. Ha a védelmére felhozott valamit, ezt nem szabad elhallgatni. A kihágást nem szabad súlyosabb színben feltüntetni, mint amilyen volt a valóságban. Ha a tanu bizonytalanul vallott, nem

szabad azt írni, hogy a jelentett körülményt határozottan állította. Ha a gyanúsított csupán gondatlan volt, nem szabad azt jelenteni, hogy szándékosan cselekedett, stb.

Kívánatos, hogy a szárny- és szakaszparancsnokok időnkint tekintsenek be az őrsök által a járásbírószákhoz és a rendőri büntetőbírószákhoz tett feljelentésekbe és olvassák össze azokat az őrsön őrzött fogalmazványokkal. A szárnyparancsnokok pedig a közigazgatási hatóságoknál tett látogatásaik alkalmával kifejezetten érdeklődjenek az iránt, hogy nincse az őrseik között olyan, amely a kihágások tényállását nem mindig megbízhatóan szokta bejelenteni. Sőt egyenesen meg kell kérni a közigazgatási hatóságok vezetőit, hogy ha a kihágási ügyek tárgyalása során valamelyik őrs által tett feljelentés megbízhatósága kétségesnek mutatkozik, ezt a szárnyparancsnoksággal esetenként közöljék.

A másik feltétele annak, hogy a csendőrtanuk idézése csökkenthető legyen az, hogy a kihágási ügyben tettenérő, fellépő vagy kikérdezéseket fogantató járőr mindig, **amikor csak lehet, alkalmazzon érdektelen polgári tanukat.** Bizalmi egyének alkalmazása nem mindig kötelező, sőt sokszor nem is lehetséges ugyan, de ha a közelben tanuként alkalmazható személyek vannak, kérje fel őket a csendőr, hogy az eljárásnál legyenek jelen, hogy szükség esetében a rendőri büntetőbírószákhöz a tárgyaláson tanuskodhassanak. Megbízható polgári tanuk bejelentése, megidézése és kihallgatása feleslegessé teheti a csendőrök megidőzését, ha a tényállást a terheltnek és a tanuknak a kihallgatásával is meg lehet állapítani.

2. A kihágást megállapító törvény, valamint a miniszteri rendelet és a szabályrendelet területi és személyi hatálya.

Kbtk. 2. §.

A jelen büntető törvénykönyv hatálya ugyanazon területre terjed ki, mint a büntettekről és vétségekről rendelkező büntetőtörvénykönyv.

3. §. A miniszteri rendeletnek hatálya, annak intézkedéséhez képest vagy a 2. §-ban meghatározott egész területre, vagy annak valamelyik részére, vagy csak egy vagy több törvényhatóság, város, vagy község területére terjed ki.

A törvényhatósági szabályrendelet, annak intézkedéséhez képest vagy a törvényhatóság egész területére, vagy csak egy részére, vagy annak hatósága alatt álló egy vagy több községre terjed ki.

A város által kiadott szabályrendelet csak az azt kibocsátó város területén bír hatállyal.

4. §. A kihágás elkövetői az esetben is büntetendők, ha azon területen, melyen azt elkövették, csak ideiglenesen tartózkodnak, habár az rendes lak- vagy tartózkodási helyükön büntetendő cselekményt nem képez.

Ezen szabály a külföldiekre is alkalmazandó.

M. A kihágást megállapító törvények joghatálya az egész ország területére kiterjed, de a törvény szűkebb területre is korlátozhatja a kihágást megállapító rendelkezés joghatályát.

A m. kir. rendőrség budapesti főkapitányának kihágást megállapító rendelete nemcsak a székesfőváros, hanem Ujpest, Rákospalota, Pestszenterzsébet, Kispest, Csepel és Pestszentlőrinc megyei városok belső és külső területére is kiterjed.

Azokra a személyekre nézve, akikre a Btk., valamint a kihágást megállapító törvények hatálya nem terjed ki, lásd a Btk. 5. §-ához írt magyarázatot, valamint a Szut. 497. és követ-

kező pontjait. A területenkívüliséget, valamint a személyes mentességet élvezőkre nézve a Btk., illetőleg a nemzetközi jog szabályai irányadók. A csendőrnek ezeket az egyéneket elfognia még akkor sem szabad, ha az általuk elkövetett kihágás közbotrányt okoz; eljárása csak az igazolásra szorítkozhatik. Ha az illető magát kellően és elfogadhatóan nem tudja igazolni, elővezethető, de őt a közönség szemlélete elől el kell vonni.

M. A fegyveres erőnek és a csendőrségnek katonai büntető és fegyelmi szabályok alatt álló tagja ellen oly kihágás miatt, amelyet az alatt az idő alatt követ el, amidőn a törvény értelmében katonai büntető és fegyelmi szabályok alatt áll, a rendőri büntetőbíróság rendszerint nem járhat el, hanem az ily kihágásra vonatkozó feljelentést a lefoglalt bűnjelekkel és az iratokal együtt a terhelt előljáró parancsnokságához kell át-küldeni és erről a feljelentőt értesíteni kell.

Ily kihágás miatt utóbb, amidőn a terhelt már nem áll katonai büntető és fegyelmi szabályok alatt, a rendőri büntetőbíróság csak akkor indíthatja meg az eljárást, ha a kihágás tárgyában annakidején az előljáró parancsnokság vagy az illetékes katonai bíróság nem tett intézkedést és az elévülés még be nem állott.

Az első bekezdés szabálya alá esnek a fegyveres erőnek és a csendőrségnek tényleges szolgálatban álló tagjai a tényleges szolgálati idő tartama alatt; továbbá a fegyveres erőnek nem tényleges állományába tartozó egyének a behívó parancs kézbesítésének vagy törvényszerű kihirdetésének napjától, vagy ha a behívás meghatározott napra szól, ettől a naptól kezdve, ha pedig a jelentkezés előbb történt, úgyszintén azok, akik önként lépnek a tényleges szolgálatba, a jelentkezés napjától kezdve; valamint a nemtényleges állományú egyének a katonailag büntetendő oly kihágások tekintetében, amelyeket az ellenőrzési szemle (tisztai bemutatás) ideje alatt, vagy pedig tisztai (katonai hivatalnoki) minőségben, katonai egyenruhában követtek el.

Az említett időpontok előtt elkövetett kihágások miatt, úgyszintén az ellenőrzési szemle (tisztai bemutatás) ideje alatt vagy tisztai (katonai hivatalnoki) minőségben, katonai egyenruhában nem tényleges állományú egyén által elkövetett oly kihágások miatt, amelyek katonailag nem büntethetők, valamint a tényleges szolgálatból, illetőleg a kincstári ellátásból való szabályszerű kilépés után elkövetett kihágások miatt a rendőri büntetőbíróságok járnak el.

Ha kétség merül fel, hogy a rendőri büntetőbíróság a terhelt ellen e §. értelmében eljárhat-e, a belügyminiszterhez jelentést kell tennie.

A katonai büntetőbíráskodás alá tartozó személyek által elkövetett kihágások fegyelmi elintézéséről lásd a II. kötet 1525—1527 oldalain adott magyarázatot.

A 37.273/elnökség A. 1939. számú honvédelmi miniszteri körrendelettel (H. K. 28/1939. szab. rend.) kiadott 1. pótlék szerint, amely a Szolg. Szab. I. rész 637. pont B. alpont 3. bekezdéséhez tartozó 4. lábjegyzet szövegét hatályon kívül helyezte, a katonai egyéneket jövedéki kihágás miatt nem polgári bíróság, illetőleg hatóság, hanem a honvéd bíróság, illetőleg az előljáró parancsnoksága vonja felelősségre. Munkánk II. kötetének 1527. oldalán tehát az ezzel ellenkező magyarázatot törölni kell, nehogy zavart okozzon. Jegyezzük elő helyette az itt idézett H. M. rendeletet.

Nemzeti ünnepek: Szent István király napja (nemzeti ünneppé avatta az 1222:I. t. c. és az 1938:XXXIII. t. c., e napon munkaszünetet rendel az 1891:XIII. t. c.) és március 15-ike (nemzeti ünneppé avatta az 1927:XXXI. t. c.). Március 15-én nincs munkaszünet, de istentiszteleteket, iskolai és nyilvános ünnepélyeket kell rendezni, amelyen a hatóságok, hivatalok stb. képviselőinek meg kell jelenniök. Az állami és középületeket nemzeti zászlóval kell díszíteni s a lakosságot fel kell hívni, hogy a magánépületekre szintén tűzze ki a nemzeti zászlót (700/1928. M. E.). A Kormányzó Úr születése és nevenapján az állami és más középületekre a nemzeti lobogót ki kell tűzni (3518/1925. B. M.). A Hősök napját (május utolsó vasárnapja) a világháború hősi halottainak emlékére nemzeti ünneppé avatta az (1924:XIV. t. c.). Nemzeti zászló, vagy gyászlobogó kitűzése polgári középületekre a hősök napján nem kötelező.

161.361/1934. B. M.

Csendőrlaktanyákat a Kormányzó Úr Ó Főméltósága születése és nevenapján kívül március 15-én, május hó utolsó vasárnapján (Hősök ünnepe) és augusztus 20-án napfelkeltétől napnyugtáig kell fellobogózni.

1.340/1924. M. E., 4.248/1925. M. E.

Az ország területén külföldi viszonylatban közlekedő (átthaladó) hajókon — kivételesen a belföldi viszonylatban közlekedőkön is — egyrészt az állam érdekeinek megóvása, másrészt a hajózás gyors és zavartalan lebonyolítása és az utazó közönség érdekeinek kényelme érdekében hajókisérletet lehet alkalmazni. A hajókisérletet rendészeti szempontból a m. kir. rendőrség, a vámigazgatás szempontjából pedig a pénzügyőrség látja el. Annak jelzésére, hogy valamely hajón hajókisérlet van, a hajókisérlet által hozott és a hajó orrán felvont hajókisérleti lobogó szolgál. A hajókisérleti lobogó 80 cm magas, 80 cm hosszú fehéralapú lobogó, közepén 38 cm magas, 28 cm széles, sötétkék színű, kötéllel körülfont kétkarú morgony, felette színes kivitelben a magyar szent koronával. A lobogó felső bal sarkában, egymagasságban a magyar szent koronával egy 20 cm magas és 15 cm széles, száraiban 4 cm szélességű, sötétkék színű „K” betűvel.

8.397/1921. M. E.

A magyar tengeri kereskedelmi hajók a magyar nemzeti lobogót, benne a rúdtól számított egyharmad távolságra elhelyezett azzal a koronás magyar címerrel viselik, amelyet a volt földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter 1869. március 10-én kelt hirdetménye (Rendeleték Tára 1869. év-

M. A közbiztonság és a közrend érdeke, valamint a csendőr tekintélye megköveteli, hogy a séreimére szolgálatban bárki által elkövetett sértés ne maradjon törvényes megtorlás nélkül. **Vigyáznia kell azonban a csendőrnek, hogy ilyen sértés elkövetésére ne adjon okot.** Minden előzmény és minden ok nélkül a csendőrt nem igen szokták sértegetni. A csendőr rendszerint olyanokkal lép fel szolgálatilag, akik törvényt sértést követtek el. A csendőr fellépése, az igazoltatás, az ezzel járó feltűnés, az eset szégyenlése, a büntetés gondolata stb. a gyanúsítottat vagy hozzátartozóit rendszerint felizgatja, vagy legalább is idegesíti, ha ugyan már magát a büntetendő cselekményt is nem izgatott lelkiállapotban követte el. Ha ehhez még a csendőr nyersesége, vagy éppen durvasága, gorombáskodása, fellépésének jogtalansága, felesleges kíméletlensége vagy részrehajlása is hozzájárul, a gyanúsított idegessége még fokozódhatik s rendszerint ilyenkor szokta magát a csendőr megsértésére ragadtatni. Ha tehát a csendőr azt látja, hogy valaki izgatott lelkiállapotban van, legyen vele szemben fokozottan türelmes, főként, ha a sértés nem súlyos és nem történt nyilvánosan. Udvarias fellépésre a válasz is udvarias, gorombára a válasz is goromba. Olyankor tehát, amikor a csendőr ellen hatóságsértést követtek el, az őrsparancsnok tegye megállapítás tárgyává, hogy arra nem a csendőr adott-e okot szabálytalan magatartásával? Vannak természetesen esetek, amikor a gyanúsított a hatóságsértést más okból, pl. kötekedő természetéből, az államhatalom és közegei iránt való ellenszenvből vagy éppen azért követi el, hogy a merészségét mások előtt fitogtassa; ilyen esetben elnézésnek nincs helye, a feljelentést meg kell tenni.

A születések, házasságok és halálesetek közhitelű nyilvántartására kizárólag az állami anyakönyvek szolgálnak. Az állami anyakönyvezés városokban és községekben a rendes közigazgatás kiegészítő része.

Minden nagyközség és minden körjegyzőség egy-egy **anyakönyvi kerületet alkot**, amelynek székhelye a községi (kör-) jegyző székhelye. Minden anyakönyvi kerületben egy **anyakönyvvezetőt** és ha szükséges, **helyettest** kell alkalmazni. A helyettes csak az anyakönyvvezető akadályoztatása esetében, de akkor a saját nevében és a saját felelősségére jár el. Lelkészt (rabbit) sem anyakönyvvezetővé, sem helyettesté nem lehet kinevezni. Az anyakönyvvezető a saját személyére, házastársára, gyermekeire vagy szüleire vonatkozó anyakönyvvezetői tennivalókat nem végezhet. Az anyakönyvvezető működésére felügyel: Budapesten és városokban a polgármester, nagy- és kisközségekben a főszolgabíró.

Minden születést és halálesetet annál az anyakönyvvezetőnél kell bejelenteni, akinek a kerületében előfordult. Vasúton, hajón történt születést és halálozást a kiszállás helyén illetékes anyakönyvvezetőnél kell bejelenteni. Ha valamely születést vagy halálozást három hónapon túlterjedő késedelemmel jelentenek be, azt az anyakönyvbe csak a tényállás kinyomozása után és csak a felügyelő hatóság engedélyével szabad bevezetni. De az anyakönyvvezető más esetekben is köteles a felek szóbeli vagy írásbeli bejelentésének helyessége felől meggyőződést szerezni. Az anyakönyv és az anyakönyvi kivonat közokirat. Az anyakönyvi bejegyzések, valamint a reájuk vonatkozó tárgyalások díj- és illetékmentesek.

Minden gyermek születését legkésőbb a születéstől számított egy hét alatt az anyakönyvvezetőnél be kell jelenteni. Halvaszülötteket és szülés közben elhaltakat a legközelebbi hétköznapon kell bejelenteni. A bejelentésre az alábbiak, az alábbi sorrendben kötelesek: 1. a törvényes atya, 2. a szülésnél közreműködött bába, 3. a szülésnél segédkezett orvos, 4. mindazok, akik a szülésnél jelen voltak, 5. az, akinek lakásában a szülés történt és végül 6. az anya, mihelyt erre képes. A sorrendet úgy kell érteni, hogy elsősorban a törvényes atya köteles bejelenteni; ha atyja nincsen, vagy ha akadályozva van (pl. beteg), akkor a bába; ha a bába is beteg, akkor az orvos stb. A bejelentést nem kell okvetlenül annak személyesen teljesítenie, aki kötelezve van; megbízott által is bejelentetheti, ha a születésről a megbízottnak is tudomása van. Szülőházakban, kórházakban, letartóztatási intézetekben, laktanyákban vagy egyéb polgári vagy katonai közintézetekben a bejelentést az intézet előljáróságának (laktanyákban a laktanyaparancsnoknak) kell megtennie.

Honvédségi vagy esendőrségi parancsnokság alatt álló helyen (laktanyában) történő minden születésről és halálról a

katonai épület (laktanya, stb.) parancsnoka bejelentést készít és azt a születésnek, illetőleg a halálnak az állami anyakönyvbe bejegyzése végett megküldi annak az anyakönyvvezetőnek, akinek kerületében a katonai épület van. Az anyakönyvvezető köteles minden olyan bejegyzésről, amely a honvédség vagy a csendőrség tényleges szolgálatot teljesítő tagjának vagy feleségének halálára, avagy törvényes (törvényesített) gyermekük születésére vagy kiskorúsága alatt bekövetkezett halálára vonatkozik, — akár katonai épületben, akár azon kívül történt — a bejegyzés teljesítésével egyidejűleg az állománytest parancsnokságának értesítést küldeni. (3.770/1940. M. E.)

Aki újszülött gyermeket talál, köteles azt lehetőleg azonnal, de legkésőbb a következő napon a községi előljáróságnál bejelenteni. A községi előljáróság a szükséges nyomozás teljesítése iránt intézkedik, az anyakönyvvezető pedig a gyermeket bejegyzí a születési anyakönyvbe. A gyermeknek a községi előljáróság vagy az anyakönyvvezető ad nevet.

Törvényesként csak azt a gyermeket szabad bejegyezni, akinek atyja és anyja a születés időpontjában egymással törvényes házasságban élt. Ha valamely gyermek leszármazását csak a születés bejegyzése után lehet megállapítani, vagy ha a gyermeket királyi leirat törvényesítette, vagy ha örökbefogadták, ezt a körülményt az anyakönyvbe fel kell jegyezni. Ha a törvénytelen gyermek anyja és természetes atyja utólag házasságra lépnek, ezt a körülményt a születési anyakönyvbe fel kell jegyezni, de csak akkor, ha a gyermeket a természetes apa elismerte, vagy elismeri. A felügyelő hatóság bármely érdekelt fél kérelmére elrendelheti, hogy a házasság bejegyzése után az anyakönyvbe a gyermek törvényesítése is bejegyeztessék.

A bírói gyakorlat szerint a házasfeleket mindaddig, amíg a házassági kötelékük törvényesen nincs feloldva, házastársaknak kell tekinteni, ha már hosszabb ideje külön élnek is. Az ilyen nő által szült gyermeket akkor is törvényesnek kell tekinteni, ha nem a törvényes férj nemzette. A törvényes férjnek azonban jogában áll pert indítani és annak folyamán a más apától történt nemzést beigazolni; ebben az esetben a gyermeket törvénytelennek nyilvánítják.

Törvénytelen gyermeknek a természetes atya által való elismerését csak akkor szabad a születési anyakönyvbe bejegyezni, ha az elismerést a természetes atya az anyakönyvvezetőnél személyesen jelenti be, vagy ha közokiratba van foglalva. Ha a gyermek utóneve a bejelentéskor még nem volt megállapítva, azt a szülőknek vagy a gyámnak utólag, de legkésőbb két hónap alatt be kell jelentenie. **Senki sem viselhet más családi vagy utónevet, mint amelyek a születési anyakönyvébe be vannak jegyezve.** Ez a rendelkezés az írói vagy a művészi álnévek használatát nem korlátozza (de ezeket csak a magánéletben szabad használni, hivatalosan nem).

Csoportos védőoltásokat csak az elsőfokú közegészségügyi hatóság hozzájárulásával szabad megszervezni. Igazolt szegényeket díjtalanul kell beoltani; fizetőképes egyénektől az orvost minden egyes oltás után 20 fillér díj illeti meg.

Valahányszor tífuszjárvány fenyeget, a hatóság tartozik kellő számú „Tudnivalók“-at beszerezni, nyilvános helyen ki függeszteni és a lakosság között szétosztani, hogy mindenki idejekorán tájékozva legyen a betegség mibenléte, terjedésének és elkerülésének módja felől. A falragaszokat és az ismertetésekét a belügyminiszter díjtalanul bocsátja a hatóságok rendelkezésére.

247.000/1938. B. M.

A közegészségügyi hatóság a hatósági orvos és a tisztiorvos javaslatára elrendelheti olyan egyéneknek hastifusz ellen való kötelező védőoltását, akik hastifusz-beteg vagy bacillus-gazda környezetben élnek, vagy akik foglalkozásuknál fogva hastifusz veszélyének vannak kitéve. A beoltandó egyéneket a hatóság írásban hívja fel az oltás helyén való megjelenésre. Ott, ahol hastifuszmegbetegedés évenként nagyobb számmal történik, továbbá olyan területeken, amelyek fokozott mértékben vannak fertőzésnek kitéve, házesoportok, utcák, község- vagy városrészek, községek, városok, járások vagy vármegyék egész lakosságát védőoltásban lehet részesíteni. Az ilyen tömeges védőoltást a belügyminiszter rendeli el. Az oltásokat az április 1-től június 30-ig terjedő időben kell elvégezni, de indokolt esetben a január 1-től június 30-ig terjedő időben is végezhetők. Az oltást magánorvos is végezheti, de ennek megtörténtét igazolni kell. Azokat, akik az oltásról indokolatlanul elmaradnak, a közegészségügyi hatóságnak jogában áll szükség esetében karhatalom igénybevételével is beoltatni. Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és az 1876:XIV. t. c. 7. §-a alapján pénzbüntetéssel büntetendő: 1. aki az elrendelt oltások foganatosítása céljából kitűzött helyen és időben nem jelenik meg, vagy aki nem gondoskodik arról, hogy a felügyeletére, illetőleg gondviselésére bízott egyén a kitűzött helyen és időben megjelenjék; 2. aki magánorvos által történt beoltását nem jelenti be vagy nem igazolja; 3. a magánorvos, aki az általa beoltottak részére nem állít ki oltási bizonyítványt; 4. az orvos, aki a védőoltást nem a használati utasításnak megfelelően alkalmazza. (Fszb. Vrb.)

157 650/1938. B. M.

A esendőr alakulatok állományába tartozók élelmezésénél közreműködőknek tífuszbacillus-gazdaságra való vizsgálata.

I.

1. A közétkezés és a közétkezéssel ugyanazon laktanyában elhelyezett többi alakulat, valamint a tiszti étkezdék (a csendőrségi gyógyházakat is beleértve) szolgálatában álló összes polgári alkalmazottat a „H—1.“ jelzésű Egészségügyi Szolgálati Szabályzat 1. füzet 38/a. §. 189. p. 4. alpontjában foglaltak értelemszerű alkalmazása mellett a m. kir. Országos Közegészségügyi Intézet, illetve a területileg illetékes fiókállomása útján tífuszbacillus-gazdaságra meg kell vizsgáltatni.

A közétkezésnél az élelmezéssel kapcsolatos teendőket végző csendőröket a m. kir. honvéd közegészségügyi intézet útján kell megvizsgáltatni.

Azt a polgári alkalmazottat, akinek a lelete pozitív, az 1876:XIII. t. c. (Cselédtörvény) 52. §. n. pontjára való hivatkozással el kell bocsátani. Csendőrrel szemben a H—1. Eü. Sz. Sz. vonatkozó rendelkezései a mérvadók.

A polgári alkalmazottak megvizsgálásából felmerülő költség a megvizsgáltat terheli. A vizsgálatához szükséges tartályt és nyomtatványürlapot díjtalanul bocsátja rendelkezésre úgy a honvéd-, mint az országos közegészségügyi intézet. A szabályszerűen csomagolt és leragasztott tartályokat a területileg illetékes közegészségügyi intézet, illetve fiókállomása címére (500 gr. súlyig) akár közönséges, akár ajánlott levélpostai küldeményként a m. kir. belügyminisztérium díjtalanul terhére kell postára adni. A küldeményekért tehát a feladás alkalmával postadíjat fizetni nem kell. (L! 40.700/1930. N. M. M. r. 6. §. 5.).

Az edények beszerzésére, a válladék vételére, ennek teljes csomagolására, a vizsgálatok megisméltésére és a szükséges előjegyzés vezetésére, valamint a rendeletem végrehajtásával kapcsolatos részletintézkedésekre a kerületi parancsnokságok saját hatáskörükben intézkedjenek.

2. Az 1. pont 1. bekezdésben említett alakulatoknál csakis oly csendőr osztható be közétkezéshez élelmezéssel kapcsolatos teendők elvégzésére, illetve csakis oly polgári alkalmazott fogadható fel, kinek elvileg előzetes tífuszbacillus-gazdaságra való vizsgálatának lelete negatív. A vizsgálat eredményének ismeretéig a polgári alkalmazottal csak feltételes megállapodásokat szabad kötni. Ha a lelet pozitív, akkor a megállapodást az 1876:XIII. t. c. 21. §. b) pontjában foglaltak alapján semmisnek kell nyilvánítani.

Előzetes megvizsgáltatás nélkül csakis halaszthatatlan sürgősség esetén szabad az ebben a pontban említett alakulatokhoz polgári alkalmazottat feltételesen felfogadni, illetve a közétkezéshez csendőrt beosztani, de ez esetben is a vizsgálatot haladéktalanul folyamatba kell tenni. Pozitív eredmény esetén az előző bekezdésben foglaltak szerint kell eljárni.

A vizsgálatnál, stb. az 1. pontban foglaltakat értelem-szerűen kell alkalmazni:

A tífuszbacillus-gazdaságra vonatkozó vizsgálatot minden évben háromszor és pedig május, július és szeptember hónapokban, valamint tífuszgyanu esetén azonnal meg kell ismételtetni.

3. Az 1. és 2. pontban felsoroltakat — kártalanítás nélküli azonnali elbocsátás terhe mellett — kötelezni kell arra, hogy a velük közös háztartásban élő családtagjaik körében fellépő bármiféle fertőző betegséget az őket alkalmazó paranes-nokságnak megfelelő óvintézkedések megtétele végett azonnal bejelentsék. Ezt a kötelezettséget a felfogadáskor szerződésbe — az 1876:XIII. t. c. 12. §-ában a szolgálatadónak biztosított jogra való hivatkozással — fel kell venni. Fel kell mondani annak, aki a szerződésnek az előző mondatban írtak szerinti kiegészítését megtagadja.

Az 1. pontban említett alakulatok elhelyezésére szolgáló laktanyákba rendszeresen bejárók közül azokat, akik étel-mi-szer árusítással és szállítással foglalkoznak, valamint a kérdéses laktanyákban elhelyezett borbélyokat, szabókat, cipészeket, stb., illetve ezek alkalmazottait is az 1., illetve a 2. pontban leírtak szerint meg kell vizsgáltatni és a 3. pontban meghatározott jelentéstételre kötelezni. Attól, kinek lelete pozitív, valamint attól is, aki a vizsgálatot, illetve a bejelentést megtagadja, a bejárásra vonatkozó engedélyt meg kell vonni, illetve nem szabad részére belépési engedélyt adni.

II.

1. Oly laktanyákban, ahol közzgazdálkodás van, az I. fejezet 1—2. pontjaiban foglalt rendelkezéseket — értelemszerűen — szintén foganatosítani kell, ha a rendszeresen étkezők létszáma legalább 12 fő. Tífuszgyanu esetén azonban — tekintet nélkül a rendszeresen étkezők létszámára — haladéktalanul el kell rendelni — a közzgazdálkodásra vonatkoztatva — az I. fejezet 1—2. és 4. pontjaiban említettekkel szemben a váladék-vizsgálatot.

2. Az I. fejezet 3. pontjában foglalt bejelentési kötelezettséget ki kell terjeszteni a közzgazdálkodások alkalmazottaira is.

203.700/1914. B. M.

A kiütéses tífusz nagymértékben fertőző betegség. A lap-pangási idő elteltével, amely 3—21 nap között ingadozik, néhány napi rosszullét, majd hirtelen rázóhideg, azután magas láz áll be, amely 8—16 napig tart. A betegség 4—5-ik napján piros, lapos foltok mutatkoznak a mellen és a has felső részén s elég gyakran a végtagokon is; a foltok helyén néha a bőr alatt kis vérömlések látszanak. Gyógyulás alkalmával a bőr korpa-

szerűen hámlik, ami körülbelül két hétig tart. A betegek közül átlag 15—20 százalék hal el. A kiütéses tífusz okozója még nincsen biztossággal kiderítve, de kétségtelen, hogy a betegség ragálya a beteggel vagy az általa használt tárgyakkal való érintkezés révén átragadhat. A kiütéses tífusz ragályát fertőzött emberekről és tárgyokról rovarok, főképpen **tetvek viszik át másokra**, ennél fogva a kiütéses tífusz leküzdésére szolgáló rendszabályok sorában a tetvek elpusztításának igen nagy fontossága van.

157.650/1938. B. M.

A **csendőrségnél** a közétkezés és a közétkezéssel ugyanazon laktanyában elhelyezett többi alakulat, valamint a tisztí étkezdék (a csendőrségi gyógyházakat is beleértve) szolgálatában álló összes polgári alkalmazottakat a H—1. jelzésű Egészségügyi Szolgálati Szabályzat I. füzet 38/a §. 189. pont 4. alpontjában foglaltak értelemszerű alkalmazásával az Országos Közegészségügyi Intézet, illetőleg a területileg illetékes fiókkalmása útján tífuszbacillus-gazdaságra meg kell vizsgáltatni. A közétkezésnél az ételmezzéssel kapcsolatos tennivalókat végző csendőröket a m. kir. honvéd és közrendészeti egészségügyi intézet útján kell megvizsgáltatni.

Olyan laktanyákban, ahol közgazdálkodás van, az e rendeletben foglalt rendelkezéseket — értelemszerűen — szintén foganatosítani kell, ha a rendszeresen étkezők létszáma legalább 12 fő. Tífuszgyanu esetén azonban, tekintet nélkül a rendszeresen étkezők létszámára, a váladékvizsgálatot a közgazdálkodás alkalmazottait illetően is el kell rendelni.

149.446/1917. B. M.

A **kiütéses tífusz** támadásának és terjedésének a kellő időben foganatosított **óvórendszabályok** alkalmazása mellett **gátat lehet vetni**. Szükséges, hogy tömegesen foglalkoztatott munkások és mindazok, akikről feltehető, hogy tetvesek (különösen kóborló cigányok) gondosan és ismételve megvizsgáltassanak, szükség esetében pedig alaposan **tetűtleníttessenek**. Ha bár csak egy személynél is ruhatetűt találtak, valamennyi lakótársát, továbbá minden hobniját, úgyszintén a lakóhelyiségét is alaposan fertőtleníteni, illetőleg tetűtleníteni kell. Ügyelni kell azonban arra, hogy a fertőtlenítógép fertőzött és fertőtlenített oldala között az érintkezés elkerültessek, mert különben a fertőtlenített dolgok újra tetűvel fertőződhetnek. Gyakori eset az is, hogy a fertőtlenítőgépben a gőz nem éri el a tetűk, nevezetesen a peték (serkék) megöléséhez szükséges hőfokot. A fertőtlenítő eljárás alatt egyesek apróbb érték tárgyaikat (amulettek, stb.) attól való félelmükben, hogy a fer-